

STORTINGET

Innst. 68 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:8 S (2022–2023)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mimir Kristjánsson og Bjørnar Moxnes om å endre EØS-loven etter islandsk modell for å sikre Norges handlingsrom og nasjonale interesser overfor EU

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av EØS-loven § 2 for å sikre handlingsrommet, ved at nasjonale lover og regler kan gis forrang når det er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole Foshaug, Eva Kristin Hansen og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Bengt Fasteraune, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Christian Tybring-Gjedde, fra Sosialistisk Venstreparti,

Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, viser til foreliggende representantforslag om å endre EØS-loven etter islandsk modell for å sikre nasjonale interesser overfor EU. Komiteen viser til at EØS-loven både gjennomfører EØS-avtalens hoveddel i norsk rett og tjener til å sikre at Norge og øvrige EØS/EFTA-stater gjennomfører EØS-regler i nasjonal rett. I henhold til EØS-avtalens protokoll 35 skal EØS-regler gå foran andre lovregler i tilfelle konflikt. Komiteen understreker at det kun er de EØS-reglene som er gjennomført i nasjonal rett, som gis forrang.

Komiteen viser til at det i norsk rett er etablert et presumsjonsprinsipp, som innebærer at norsk rett forutsettes å være i overensstemmelse med Norges folkerettslige forpliktelser, slik som EØS-regler. Dette innebærer at norske domstoler må velge de tolkningsmulighetene som foreligger for å tolke norsk rett i samsvar med folkeretten.

Komiteen merker seg at utenriksministeren i sin vurdering av representantforslaget understreker at eksisterende EØS-lov gjennomfører Norges rettslige forpliktelser på riktig måte, og på det grunnlag ikke finner grunnlag for å endre EØS-loven § 2, slik forslagsstillerne tar til orde for.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet deler forslagsstillernes syn på viktigheten av å sikre nasjonalt handlingsrom og interesser overfor EU. Disse medlemmer viser til utenriksministerens vurdering av representantforslaget, og ønsker å understreke at det i Hurdalsplattformen slås fast at regjeringen skal jobbe mer aktivt for å fremme norske interesser innenfor rammene av EØS-avta-

len. Disse medlemmer understreker at det gjennomføres en utredning for å vurdere erfaringer fra EØS-samarbeidet de siste 10 årene. I den forbindelse skal det blant annet utredes erfaringer nærstående land utenfor EU har med alternative avtaler med EU. Utvalget skal gi råd om hvordan norske interesser best kan ivaretas i samarbeidet med EU. Disse medlemmer mener derfor at tiden ikke er inne for å endre EØS-loven § 2, slik forslagsstillerne tar til orde for.

Komiteens medlemmer fra Høyre understreker betydningen av EØS-avtalen for norske bedrifter, og for Norges forhold til EU. EØS-avtalen sikrer oss rettsprinsipper i handel og samarbeid med et marked bestående av over 400 millioner mennesker.

Disse medlemmer viser til at Norge må gjennomføre våre folkerettslige forpliktelser i nasjonal rett, herunder EØS-regler. Disse medlemmer oppfatter at dagens formulering av EØS-loven § 2 og praktiseringen av denne gjør dette på en tilfredsstillende måte.

Disse medlemmer viser til at EØS-avtalen skiller seg kvalitativt fra en tradisjonell, bilateral handelsavtale, ved at den gir nordmenn like muligheter som EU-borgere når det gjelder handel med varer så vel som anledning til å foreta investeringer, drive bank og forsikring, selge og kjøpe tjenester, og til å ta arbeid, studere, motta helsetjenester og bo i andre land i EU/EØS-området.

I en tid der det er helt avgjørende at Europa står samlet, mener disse medlemmer at det er svært uheldig å så tvil om Norges forhold til og samarbeid med EU gjennom EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til det som står skrevet i EØS-avtalens protokoll 35 om gjennomføring av EØS-regler:

«Denne avtale tar sikte på å oppnå et ensartet Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde, som er grunnlagt på felles regler, uten at det kreves at noen avtalepart overfører lovgivningsmyndighet til noe organ for Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.

Dette vil følgelig måtte oppnås ved nasjonale fremgangsmåter.»

Disse medlemmer viser til at det er en motsetning mellom den uttalte intensjonen i protokoll 35 og EØS-loven § 2. I intensjonen går det fram at Norge ikke kreves å overføre lovgivende myndighet til noe EØS-organ, og det presiseres at de felles reglene skal etableres gjennom nasjonale fremgangsmåter. Dette er ikke forenlig med at regler innlemmet i EØS-avtalen automatisk skal gå foran øvrige norske lover og regler ved konflikt, siden lovgivningsmyndighet da i praksis ville vært overført. Slik disse medlemmer ser det, må den na-

sjonale framgangsmåten tilsi at det er norske myndigheter som skal tolke og avgjøre konflikter mellom de regler Stortinget har inkorporert fra EØS, og de lover det har vedtatt på eget initiativ.

Disse medlemmer viser videre til EØS-avtalens artikkel 7, som spesifiserer hvordan rettsakter som følger av EØS-avtalen, skal inntas i Norges interne rettsorden. I artikkelens annet ledd fremgår følgende:

«b) en rettsakt som tilsvarende et EØF-direktiv skal overlates til avtalepartenes myndigheter å bestemme formen og midlene for gjennomføringen.»

Disse medlemmer viser til at de forskriftene som en norsk regjering fastsetter, og de lover som Stortinget vedtar i forsøk på å implementere et EU-direktiv, er deres eget verk og springer ikke direkte ut av EØS-avtalen. Det må derfor være norske myndigheters ansvar å definere hvordan disse reglene «tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen» og hvordan en annen, eventuell motstridende regel ikke ville gjort det.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av EØS-loven § 2 for å sikre handlingsrommet, ved at nasjonale lover og regler kan gis forrang når det er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener terskelen for å få del i norske velferdsgoder i forbindelse med arbeidsinnvandring fra EU må heves. Disse ytelsene bør lønns- og prisjusteres i tråd med kjøpekraftsnivået i arbeidstakerens hjemland. Dette er viktig for å opprettholde legitimiteten til disse velferdsytelsene. Det fremstår som urimelig at eksporterte familieytelser skal gi de utenlandsbosatte familiene vesentlig større kjøpekraft enn de gir når de blir utbetalt til familier som bor i Norge.

Disse medlemmer vil understreke at EØS-avtalen sikrer norsk adgang til EUs indre marked, og er av vital betydning for norsk næringsliv. Det er viktig med forutsigbarhet og klare regler for handel i EØS-området. Det er derfor viktig at regjeringen arbeider aktivt for å forbedre EØS-avtalen med sikte på å ivareta norske interesser. Avtalen må på enkelte områder tolkes strengere, og om nødvendig reforhandles, for bedre å ivareta norsk suverenitet og nasjonale interesser.

Disse medlemmer mener det er helt nødvendig å redusere eksporten av, og tilgangen til, norske velferdsytelser, samt benytte muligheten til permanent grensekontroll. Handlingsrommet må i større grad utnyttes ved bruk av tilpasningstekster og reservasjonsretten.

Disse medlemmer oppfatter at det er et økende behov for å se på de energipolitiske sidene av EØS-avtalen, for å sikre at Norge ikke taper et av de viktigste godene og konkurransefortrinnene vi som land har hatt i generasjoner, tilgang til billig kraft.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at EØS-avtalen styrker frihandel med EØS-området, i den hensikt å fremme norske interesser.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av EØS-loven § 2 for å sikre handlingsrommet, ved at nasjonale lover og regler kan gis forrang når det er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sikre at EØS-avtalen styrker frihandel med EØS-området, i den hensikt å fremme norske interesser.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:8 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson og Bjørnar Moxnes om å endre EØS-loven etter islandsk modell for å sikre Norges handlingsrom og nasjonale interesser overfor EU – vedtas ikke.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 22. november 2022

Ine Eriksen Søreide

leder

Ingjerd Schou

ordfører

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Utenriksministeren

Stortinget
Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide
0026 Oslo

Oslo, 21. oktober 2022

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:8 S (2022-2023) – representantforslag fra representantene Bjørnar Moxnes og Mímir Kristjánsson

Jeg viser til Dokument 8:8 S (2022-2023), hvor det foreslås å endre EØS-loven etter islandsk modell for å sikre Norges handlingsrom og nasjonale interesser overfor EU.

Konkret går forslaget ut på å endre EØS-loven slik at nasjonale lover og regler kan gis forrang når det er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser.

EØS-loven gjennomfører EØS-avtalens hoveddel i norsk rett. EØS-avtalen er en folkerettslig avtale og måtte derfor gjennomføres i den nasjonale retten for å få rettsvirkninger i Norge.

EØS-loven tjener også til å gjennomføre EØS-avtalen protokoll 35, hvor EØS/EFTA-statene påtar seg å sikre at EØS-regler som er gjennomført i nasjonal rett skal gå foran andre lovregler i tilfelle konflikt. Om nødvendig skal dette sikres gjennom en nasjonal lovregel. Således følger det av EØS-loven § 2 at bestemmelser i lov som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, i tilfelle konflikt, skal gå foran andre bestemmelser som regulerer samme forhold.

Spørsmålet om forrang var tema ved inngåelse av EØS-avtalen. I EU-retten har man et forrangsprinsipp som innebærer at EU-reglene går foran nasjonal rett uavhengig av om reglene er gjennomført eller ikke. Dette vil også omfatte EU-regler som senere er gjort til EØS-regler. Norge og de andre EØS/EFTA-statene ble derfor enige med EU om at en viss form for forrangsbestemmelse også var nødvendig i EØS-avtalen. For å ivareta EØS-avtalens folkerettslige status er det i EØS/EFTA-statene den nasjonale retten som skal gi forrang for EØS-reglene. Videre er det kun de EØS-reglene som er gjennomført i nasjonal rett som gis forrang.

For øvrig legges til at man i norsk rett uansett har et presumsjonsprinsipp. Presumsjonsprinsippet er et etablert tolkningsprinsipp, som går ut på at norsk rett forutsettes å være i overensstemmelse med Norges folkerettslige forpliktelser. Prinsippet medfører at norske domstoler må velge de tolkningsmuligheter de har for å tolke norsk rett i samsvar med folkeretten.

Etter mitt syn gjennomfører dagens EØS-lov de forpliktelsene Norge har påtatt seg på riktig måte. Jeg deler representantenes syn på viktigheten av å sikre nasjonalt handlingsrom og interesser overfor EU. Jeg mener imidlertid ikke at veien å gå er å endre EØS-lovens § 2 som gjennomfører en folkerettslig forpliktelse Norge har påtatt seg gjennom EØS-avtalen.

I henhold til Hurdalsplattformen ønsker regjeringen å jobbe mer aktivt for å fremme norske interesser innenfor rammene av EØS-avtalen, og handlingsrommet i avtalen skal tas i bruk. Norges handlingsrom og nasjonale interesser overfor EU sikres gjennom arbeid på flere arenaer. Blant annet deltar Norge aktivt i EUs ekspertgrupper, komiteer og byråer ved utredning og utforming av nye tiltak og regelverk på EU-siden. EU-regelverk som innlemmes i EØS-avtalen tilpasses særlige forhold som gjør seg gjeldende i EØS, og Norge bidrar i rettsutviklingen i EU/EØS gjennom innlegg for EU- og EFTA-domstolen.

Med vennlig hilsen

Anniken Huitfeldt

